

EGYSZERRE HALTAK

MEG, mint testvérek, akik kézenfogva állnak szembe a gyilkosok puskacsővével, s ugyanabban a pillanatban roskadnak össze a véráztatta kivégzőfal előtt. Sokan haltak meg így német, olasz, francia, norvég, dán, jugoszláv földön, büntető táborokban, ukrainai folyópartokon és bajor erdők mélyén, Sopronkőhidán, Sátoraljaújhelyen, Budapesten. Ezek, tízezrek, milliók.

A hat testvér, akik 1945 január kegyetlen éjszakáján a Dunába roskadt, nem ember, hanem híd. Hat pesti híd. Szép híd, a karcsú Margit-híd, előresietett a halálba egy kusza novemberi délutánon, villamost és kézikocsit, kerékpárost hordozva hátán. Ők hatan egyszerre ágaskodtak fel a trinitrotoluol és az ekrazit iszonyú pörölycsapásaitól. Valahol a parton a robbantókommandó parancsnoka felgyenesedik, leveri köpenye aljáról a hóval kevert sarat, végigpillant a Dunán, s azt mondja: »Na also!« Pest falai közt még visszhangzik a dörögek elhaló hullámerése.

A Duna, amely Széchenyi és Clark Ádám óta kapocs volt Pest és Buda között, 1945. január 17-ének éjszakájától ismét elválasztotta a két városrészt.

ODAÁT, BUDÁN: Nidosi

várospancsnok és Pfeffer-Wildenbruch vezérezredes még ezekben az órákban is a felmentő csapatok álmára, csodafegyverek illúziójára, a háború fordulatára számító »honmentők« — romba dőlő házak, sebesültek, bujkáló katonaszökevények és üldözöttek.

A pesti oldalon azonban — hiába dörögnek Budán még mindig az ágyúk (ebből a mondatból azóta szállóige lett) — más szelek fújnak. Szelek? Vihar. A pestiek számára nemcsak a háborúnak vége a Duna balpartjának felszabadulásával. Nemcsak a második világháború iszonyatának befejezését jelzik a hangyaszorgalmú szovjet aknakutatók keze nyomán a falra írt betűk: »Dom proverenó, min nyet.« »A ház átvizsgálva, akna nincs«; hanem valami újnak a kezdetét, amit még kevesen értenek át teljesen, de amit már jeleznek a huszonöt év óta először legális kommunista párt falragaszai, a lassan feltápáskodó politikai élet.

NEMCSAK A PINCÉBŐL jön fel egymillió budapesti, de abból az ugyancsak kézzelfog-

A hat testvér

ható mélységből is, amelybe a fasizmus tombolása az utolsó hónapokban taszította. Mintha az úrvilág által halálba kergetett költő verssorai váltak volna valóra: »Tanácsot állunk a dombon, melyre pincéből, bányából, kubikogödörből fejujtunk...« Az emberek összegyűltek még az átélt rettenet tévoa fényjeivel szemükben, soványan, megviselten, halottakat és eltűnteket siratva — de mégis, mindennek ellenére a holnapra gondoltak már. És minél kevesebbet a tegnapi, amelynek géppuskái még ott kattogtak a budai sziklákön, lovai türelmetlenül kapáltak a helyőrségi templom márványán, és zsoldosai az utolsó rumadagokat kezdték felhőrpíteni.

A hidak és velük a kor, amelyben épültek, ott heverték a jéges mélységben. Rossz, vadnyugati ponyvaregények szokásos szóhasználata ez: »el-szabadult a pokol« — nos, a horogkeresztes pokol elszabadulásának méltó záróakordja volt a hidak teljesen öncélú felrobbantása.

A DUNA GYÖNGYE »tündérek könnye«, ahogy a

harmincas évek lágy muzsikájú slágere jellemezte — rom volt, s a romok között is a hidakat gyilkolták meg a legalaposabban. A jelképek kedvelői elgondolkoznak rajta, hogyan omlott a hídak gerincével a megsemmisülésbe a századforduló milleniumi úrtemurija, a Horthy-féle, világtörténelvi másolatossá tengerészromantika, hogy újjászületésükkor majd csak a munka és a tudás szimbólumai legyenek, a munkásé és a mérnöké, a tervezőé és a szerelőé, mindazoké, akik az első szabad pesti napon, a még háborús zivatárban dörgő Buda felé pillantottak és a napról álmodtak, amelyen a hidak ismét átívelnek a vízen, és a munkáshatalom fővárosának két partját kötik össze.

DE EZEK MÁR MÁS HIDA. Ugyanazok is, mint a régiek, és mégis mások. Nem kerül rájuk királyi címer, avatásukon nem díszlegnek cilindéres urak. Vajon hiányzik ez a hidaknak? A kétfejű sas a korona, a cilindérek, meg a többi üres és fényes karácsonyfadisz túl gyorsan változott robbantóoszinnorrá, paritos acél-dobozzá. Elfelejtették?

Nem, a hidak nem felejtettek. Akárcsak a nép.

Baktai Ferenc